

ข่าวสารสำหรับประชาชน

เรื่องโรคติดต่อทั่วไปและภัยสุขภาพ

สำนักโรคติดต่อทั่วไป

กรมควบคุมโรค

กระทรวงสาธารณสุข

โทร 0 2590 3183

ฉบับที่ ๑๓/๕๕ (วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕)

จากประเด็นข่าวใน หนังสือพิมพ์ข่าวสด ประจำวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๕ (หน้า ๒๘)

เรื่อง ธรรมชาติวัคซีนชนิดใหญ่ ๓ แชนโดส

นพ.โอภาส การย์กวินพงศ์ ผอ.สำนักโรคติดต่อทั่วไป กล่าวว่า โครงการรณรงค์วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ตามฤดูกาลที่มีการฉีดให้กลุ่ม เสี่ยง ๗ กลุ่ม ๓.๕๕ ล้านคน ที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑ มิ.ย. - ๓๐ ก.ย. ซึ่งเป็นช่วงที่พบ การระบาดมากที่สุดนั้น พบว่าตั้งแต่วันที่ ๑ มิ.ย. - ๒๘ มิ.ย. โรงพยาบาลต่างๆ ได้ฉีดวัคซีนให้กลุ่มเสี่ยงทั้ง ๗ กลุ่ม และ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลไปแล้ว ๓ แชนโดส โดยใช้งบประมาณ ๕๐๐ ล้านบาท ฉีดวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ ๓ สายพันธุ์ รวมอยู่ในเข็มเดียว ประกอบด้วย ชนิดเอ เอช ๑ เอ็น ๑ หรือไวรัสไข้หวัด ๒๐๐๙ (H๑N๑) ชนิดเอ เอช ๓ เอ็น ๒ (H๓N๒) และชนิดบี ๓.๕๕ ล้านโดส ทั้งนี้จากข้อมูลกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้สุ่มตัวอย่างตรวจนั้น พบว่าในปีนี้น้ำสายพันธุ์ที่ พบการระบาดมากที่สุดได้แก่ ชนิดเอ เอช๓เอ็น๒ (H๓N๒) ซึ่งเป็นไข้หวัดตามฤดูกาล

ดังนั้นข่าวสารสำหรับประชาชน เรื่องโรคติดต่อทั่วไปและภัยสุขภาพประจำสัปดาห์นี้ก็จะเน้นเรื่องโรคไข้หวัดใหญ่ และวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ รายละเอียดดังนี้

โรคไข้หวัดใหญ่ เป็นโรคติดเชื้อที่รู้จักกันดี โดยเฉพาะเมื่อครั้งล่าสุดที่เกิดการ ระบาดไปทั่วโลก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ประเทศไทยมีรายงานผู้ป่วย มากกว่าหนึ่ง แสนราย และเสียชีวิตมากกว่าสองร้อยราย ซึ่งทุกปีจะพบผู้ป่วยมากในช่วงต้น ฤดูฝนจนถึงปลายฤดูหนาว เชื้อที่เป็นสาเหตุคือ ไวรัสอินฟลูเอนซ่า ซึ่งมี ๓ ชนิดคือ A, B และ C ไวรัสที่ก่อโรครุนแรงและเป็นสาเหตุของการระบาดทุกปี คือ Influenza A virus

การติดต่อ

ไข้หวัดใหญ่ติดต่อได้ง่ายโดยการไอ จาม หรือพูดคุย ที่เกิดได้บ่อยที่สุดคือใช้มือที่สัมผัสสิ่งของที่เปื้อนเชื้อในน้ำมูก น้ำลาย หยิบอาหารใส่ปาก ช้อนช้อน แก้วน้ำ การแพร่เชื้อจะเกิดได้มาก ในที่มีคนหนาแน่น เช่น โรงเรียน โรงงาน รถประจำทาง

อาการ

อาการโดยทั่วไป ได้แก่ มีไข้ หนาวสั่น อ่อนเพลีย ไอ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ บางรายมีอาการคัดจมูก หรือเจ็บคอร่วมด้วย ในเด็กอาจมีอาการอุจจาระร่วงและมีไข้สูงจนชัก ส่วนใหญ่จะหายเป็นปกติภายใน ๗-๑๐ วัน แต่มี น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ที่เกิดภาวะแทรกซ้อน ที่สำคัญคือ ปอดบวม และอาจรุนแรงจนเสียชีวิตได้

กลุ่มคนที่เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง ซึ่งควรได้รับการฉีดวัคซีนป้องกัน ได้แก่ ผู้สูงอายุ อายุ ๖๕ ปี ขึ้นไป เด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปี คนอ้วนมากๆ (น้ำหนักเกิน ๑๐๐ กิโลกรัม) คนท้องที่อายุครรภ์เกิน ๑๖ สัปดาห์ และผู้ป่วย โรคเรื้อรัง เช่น โรคปอด โรคหัวใจ โรคไต เบาหวาน ภูมิคุ้มกันบกพร่องหรือผู้ที่ได้รับยากดภูมิคุ้มกัน ผู้ที่มีปัญหาด้านการ กลืนและหายใจ เช่นโรคลมชัก โรคหอบหืด โรคถุงลมโป่งพอง ผู้พิการทางสมอง

วัคซีนไข้หวัดใหญ่

วัคซีนประกอบด้วยไวรัส influenza A สองสายพันธุ์ คือ H๓N๒ และ H๑N๑ และไวรัส influenza B หนึ่งสายพันธุ์ สายพันธุ์ที่ใส่ในวัคซีนมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ทุกปี ตามที่คาดการณ์ว่าสายพันธุ์ใดจะระบาดในปีนั้น ซึ่งองค์การอนามัยโลก เป็นผู้ประกาศ โดยประเมินจากไวรัสที่แยกได้จากผู้ป่วยในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกในปีที่ผ่านมา

วัคซีนใช้หัดใหญ่มีทั้งชนิดวัคซีนเชื้อตาย และวัคซีนเชื้อเป็นอ่อนฤทธิ์ ทั้งสองชนิดเลี้ยงในไข่ไก่ฟัก แต่ปัจจุบันที่มีขายในประเทศไทยมีเพียงวัคซีนเชื้อตาย

วัคซีนเชื้อตาย ให้ได้ทุกวัยตั้งแต่อายุ ๖ เดือนเป็นต้นไป รวมทั้งคนในกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนหากติดเชื้อ ตลอดจนบุคลากรทางการแพทย์และผู้ที่ต้องดูแลคนกลุ่มเสี่ยง

วัคซีนเชื้อเป็นอ่อนฤทธิ์ ได้จากการเลี้ยงไวรัสที่ก่อโรครวมกับไวรัสอ่อนฤทธิ์ที่เจริญได้ดีที่อุณหภูมิ ๒๕ องศาเซลเซียส เกิดการแลกเปลี่ยนยีน ได้ไวรัสอ่อนฤทธิ์ที่มีโปรตีน H และ N เหมือนไวรัสที่ก่อโรค เป็นรูปยาน้ำขนาดบรรจุ ๐.๒ มล.(๑โดส) ในหลอดสำหรับพ่นจมูกที่มีตัวควบคุม

ปริมาณยาให้พ่นได้ทีละ ๐.๑ มล.ผู้ที่รับวัคซีนเชื้อเป็นได้คือผู้ที่อายุ ๒ ถึง ๔๙ ปีที่มีสุขภาพแข็งแรงและไม่อยู่ในระหว่างการตั้งครรภ์ ผู้ที่ดูแลคนในกลุ่มเสี่ยง รวมทั้งคนที่ทำงานในหอบริบาลพิเศษสำหรับทารกแรกเกิด หอผู้ป่วยโรคมะเร็ง หอผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี ก็รับวัคซีนเชื้อเป็นได้

ประสิทธิภาพ

ภูมิคุ้มกันที่เกิดขึ้นจากการติดเชื้อตามธรรมชาติ หรือโดยการรับวัคซีนทั้งสองชนิดจะอยู่ได้ไม่เกิน ๑ ปี และสายพันธุ์ที่ระบาดแต่ละปีก็แตกต่างกันไป จึงต้องรับวัคซีนทุกปี ปีละ ๑ ครั้งในช่วงก่อนเข้าฤดูระบาด ภายหลังรับวัคซีน ๒-๓ สัปดาห์ จะเริ่มมีภูมิคุ้มกัน (แอนติบอดี) สูงพอที่จะป้องกันโรคได้ ซึ่งจะมีระดับสูงสุดในระยะ ๒-๔ เดือนและป้องกันโรคได้นานเพียง ๖-๑๒ เดือนหลังรับวัคซีน การทดสอบประสิทธิภาพของวัคซีนในเด็กอายุ ๕-๖ ปีที่มีสุขภาพดี วัคซีนชนิดพ่นจมูกป้องกันโรคได้ประมาณ ๘๗% และ วัคซีนเชื้อตายป้องกันโรคได้ ๗๐-๙๐%

ในแต่ละปีเชื้อไวรัสก่อโรค อาจมีความแตกต่างกับไวรัสที่ใช้ทำวัคซีนบ้าง ดังนั้นประสิทธิภาพในการป้องกันโรค อาจจะไม่สูงมากนัก ผู้ที่ได้รับวัคซีนแล้ว ก็ยังมีโอกาสเกิดโรคได้ แต่อาการจะไม่รุนแรง เพราะภูมิคุ้มกันจากการรับวัคซีนยังป้องกันได้บ้าง การศึกษาประสิทธิภาพวัคซีนใช้หัดใหญ่ชนิดเชื้อตายในกลุ่มผู้สูงอายุไทยในเขตเมืองเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ พบว่ามีผู้ติดเชื้อร้อยละ ๘.๙ ในกลุ่มผู้ที่รับวัคซีน ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้รับวัคซีนมีผู้ติดเชื้อร้อยละ ๑๖.๙

ผลข้างเคียง

วัคซีนทั้งสองชนิดมีผลข้างเคียงน้อย สำหรับผู้ที่รับวัคซีนเชื้อตาย ผลข้างเคียงที่พบบ่อย (มากกว่าร้อยละ ๑๐) คือ อาการปวดบวมแดงบริเวณที่ฉีดประมาณ ๑ ถึง ๒ วัน อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปีมีอาการง่วงนอน เบื่ออาหาร วัคซีนเชื้อตายที่มีสารเสริมฤทธิ์ พบผลข้างเคียงมากกว่าชนิดที่ไม่มีสารเสริมฤทธิ์

ผลข้างเคียงที่พบบ่อย (มากกว่าร้อยละ ๑๐) สำหรับผู้ที่รับวัคซีนเชื้อเป็น ได้แก่ คัดจมูก น้ำมูกไหล พบได้ทุกช่วงอายุ ส่วนอาการไข้สูง พบในกลุ่มเด็กอายุ ๒-๖ ปี อาการเจ็บคอพบในผู้ใหญ่

ข้อห้ามใช้

๑. วัคซีนใช้หัดใหญ่ที่มีในท้องตลาดทุกยี่ห้อ เลี้ยงไวรัสในไข่ไก่ฟัก ดังนั้นผู้ที่แพ้ไข่ หรือผู้ที่มีประวัติแพ้วัคซีนใช้หัดใหญ่อย่างรุนแรง ไม่ควรรับวัคซีน อาการแพ้อย่างรุนแรง ได้แก่ อาการหน้าช้ำ หัวใจเต้นเร็ว มึนงง หลุดลมตีบทำให้หายใจลำบากมีเสียงดังวิ๊ดๆ

๒. เด็กอายุต่ำกว่า ๒ ปี คนอายุตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไป คนท้อง ตลอดจนผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนเมื่อติดเชื้อ ห้ามรับวัคซีนเชื้อเป็น

๓. บุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องดูแลคนที่ภูมิคุ้มกันอ่อนแอมาก ๆ จนต้องอยู่ในเขตปลอดเชื้อ เช่นคนไข้ที่อยู่ระหว่างการปลูกถ่ายไขกระดูก ห้ามรับวัคซีนเชื้อเป็น

๔. ผู้ที่แพ้อากาศและมีอาการแน่นจมูกหายใจไม่ออก แนะนำให้รับวัคซีนเชื้อตายแทน

๕. หากกำลังอยู่ในระหว่างเจ็บป่วย เช่น มีไข้สูง ควรเลื่อนการรับวัคซีน รอจนแข็งแรงก่อน แต่หากเจ็บป่วยเล็กน้อย เช่นแพ้ากาศ ผื่นคัน เป็นหวัดหรือเจ็บคอมีไข้ต่ำๆ รับวัคซีนเชื้อตายได้